

CULTURA I FUNCIO
SOCIAL: ELS CURSOS
D'ESTIU

Des d'uns quants anys ençà, es constata arreu de l'Es-
tat un esclat considerable d'actes culturals estiuencs. Cursos,
seminaris, col.loquis i taules rodones troben durant els mesos
d'estiu la seva perfecta ubiqüitat. La Universitat Internacional
Menéndez y Pelayo de Santander, fundada l'any 1933, ha estat la
peonera d'aquest tipus de manifestacions culturals tan generalit-
zades actualment.

Després del desert cultural del període franquista, aquest
"boom", actual demostra el sorgiment d'una demanda abans insatis-
feta i ara, finalment, atesa. Amb aquest objectiu han anat sor-
tint durant l'estiu per tot el territori estatal més Universitats
que bolets a la tardor, amb la pretensió d'invitar, amb una ofer-
ta quantitativament aclaparadora, a una infinitat d'actes i reu-
nions sota la màgica paraula de "cultura". Les autoritats del país,
per la seva banda, contempen aquesta inflació cultural estiuen-
ca amb un evident sentiment autocomplaença i d'indissimulada sa-
tisfacció. Però, gairebé sempre, la teoria està bastant lluny de
la pràctica. Aquesta efervescència cultural requereix una reflexió
crítica que posi al descobert les seves importants limitacions.

Els desajusts oferta-demanda. Si partim del supòsit de que la

cultura és un servei social i no una mercaderia intercanviable entre quatre enterats, resulta sorprenent, per no dir escandalós, que amb massa freqüència, es produeixin autèntiques crisis de sobreproducció cultural amb cursos que no aconsegueixen convocar a més de deu persones. En molts casos, més que de cursos s'hauria de parlar de reunions de brodadores i filadores, això sí, de la mateixa família.

La fecunda imaginació de molts dels organitzadors d'aquestes activitats culturals no para d'obrir noves fronteres temàtiques davant l'evidència de la llei de rendiments decreixents que afecta als temes més clàssics. L'angoixa que senten per la por a perdre el mercat consumidor, els obliga moltes vegades a recórrer a la programació de temes frívols i anecdòtics de dubtosa justificació excepte la purament comercial. La contradicció existent entre la pretensió de "fer ciència" i la dictadura del mercat consumidor es resolta, normalment, mitjançant l'hipertrofia de l'oferta, complint, així, el principi dels organitzadors: S'ha d'acontentar a tothom!

Encara que a nosaltres ens sembla difícilment acceptable el principi anterior, els mitjans de comunicació de dins i fora de l'Estat Espanyol dediquen grans elogis al fenomen de la cultura estiuenca. Fins i tot s'ha arribat a parlar d'un "Renacimiento cultural español" on "las artes florecen después de decadadas de represión", cosa que no ha fet més que incrementar el narcisisme de les nostres autoritats culturals.

El cost econòmic. La floració cultural que patim durant l'estiu s'acostuma a presentar acompanyada d'uns elevats pressupostos de molt difícil justificació. Enfront de les escasses disponibilitats econòmiques de l'ensenyament públic en tots els seus nivells i, especialment, en l'universitari, es constata una prepotència econòmica quasi insultant. Aquesta prepotència es reflexa, per exemple, en el "cachet" que reben els professors conferenciants en el cost de mantenció d'infininitat de becaris i en les disbauxes nocturnes a les que assisteixen uns i altres, entre atiborrades safates i copes buides.

Amb els guanys obtinguts per la seva participació en con

ferències, taules rodones i col·loquis, els professors complementen els seus que reben del Ministeri pel seu treball en el món de l'ensenyament universitari. Per a molts d'ells, els cursos d'estiu es convertixen en els seus "bolos" particulars, en una interessant manera de guanyar diners en concepte de la venda dels seus noms i de la seva presència física allà on aquests valors es cotitzen.

Per l'alumne, l'austeritat habitual del curs acadèmic no finalitza amb les trobades estiuenques. Mentre que una part dels estudiants aspiren a la concessió d'una beca que els hi permeti accedir als cursos d'estiu, d'altres es costegen la seva permanència en una o altra ciutat amb el seus propis diners o amb els dels seus "papàs". Ara bé, si per un atzar l'alumne té la sort de conèixer suficientment al director del curs X, es molt possible que la seva sol·licitud de beca sigui acceptada, amb la qual cosa pasará a ocupar la corresponent habitació així com un lloc en la taula del menjador de la residència on es fa estada durant el curs.

La freqüent descoordinació d'aquest tipus d'actes té el seu reflexe evident en l'aparell burocràtic. La reglamentació oficial es sovint ignorada, de manera que són habituals diferències i privilegis. Així, per exemple, els estudiants barcelonins en atur tenen facilitats institucionals per a pagar el import de la matrícula dels cursos, cosa que és d'agrair. En canvi, els estudiants sevillans no tenen el mateix tracte, de manera que només poden accedir als cursos estiuencs els més afavorits econòmicament.

L'estada a la ciutat on es celebren els diversos cursos programats, permet als alumnes conèixer la premsa del cor de la intel·lectualitat, relacionar-se amb aquells professors que puguin ésser d'alguna utilitat en el futur. establir contactes amb altres estudiants i aprendre algun coneixement que pugui justificar el viatge. Tot això, es clar, a càrrec de l'erari públic.

Burocràcia i política. Es evident que la cultura estiuenca està mediatitzada per les actuacions d'una administració excessiva, que té gairebé tots els estigmes de la burocràcia que caracteritza

les nostres Universitats d'hivern. Però, el que més crida l'atenció en aquests cursos estiuencs, es el seu obsessiu funcionalisme polític. Alts funcionaris de l'Administració, representants de la Banca, tot tipus de polítics, financers, empresaris, historiadors, sociòlegs, escriptors i d'altres "líders d'opinió", es reuneixen, sovint a porta tancada com si es tractés d'un conclave de cardenals amb l'intenció de definir els objectius de la commemoració del "Quinto Centenario", dels canvis en els Presupostos de l'Estat, o de les inversions en aquest o aquell sector de futur de l'economia. Ministres, consellers i tot tipus de funcionaris se succeeixen en la direcció dels cursos i en les butaques reservades, no desaprofitant l'ocasió per a deixar anar el discurs electoral de torn i per a fer-se la foto de costum per a la ressenya de l'acte en els diaris i revistes. Tot això es testimoni de que avui la cultura es una mercaderia políticament rendible, amb independència del rigor i seriositat en els seus plantejaments.

En fi, si abans la cultura no servia per a quasi res, avui pot servir per ajudar a guanyar unes eleccions, sobretot si la producció cultural s'orienta a afalagar els sentiments del consumidor amb l'incidència en temes de la propia terra. Alguna cosa hi hem guanyat, malgrat tot, però seria desitjable que el recolzament de les institucions a la cultura fos una mica menys dependent de la conjuntura política del moment. Per desgràcia, molts cursos d'estiu pateixen, com els hi passava a les antigues Universitats municipals, de les fluctuacions de les subvencions públiques que, d'altra banda, sempre exigeixen contra prestacions.

Aquesta crítica, per descomptat, no es pot aplicar a tota l'oferta cultural estiuenca. No era el nostre propòsit fer una denúncia explícita, sinó una reflexió crítica sobre un dels aspectes de la vida cultural d'aquest país que es va repetint cada any. Ens sentiríem satisfets si aquest escrit servís per a contrapesar l'insuportable cofoïsmes amb que tantes vegades es valora la febre cultural de l'estiu desde Prada a San Lúcar de Barrameda.